

mezi žádoucí distancí vědy a její aplikací v propojení s politickým aktivismem.

Díky esejistickému charakteru a velké tematické i formální rozrůzněnosti je velmi těžké knihu hodnotit jako celek. Na první pohled neunikne určitá nevyváženost. Ačkoliv její těžiště leží v konceptuálním překonávání stávajících levicových teorií a v jejím politickém akcentu, rozsahem dominují analytické eseje, již dříve publikované jako časopisecké články. Jednotlivé problémy jsou v první části analyzovány do hloubky, avšak chybí zde vzájemný přesah. Právě souvislosti mezi jednotlivými měřítky a dílčími problémy by si v první části zasloužily mnohem více pozornosti.

Druhé části knihy pak zasazené do širšího kontextu zcela chybí, a proto texty někdy působí trochu jako šité horkou jehlou. Velký důraz na překonání antihierarchického pohledu tradiční levice a apel na nutnost řešení situace až na nadnárodní úrovni jsou díky argumentaci pochopitelné, nicméně by si zasloužily podrobnější rozpracování. Stejně působí i velký důraz na jednotlivá měřítka, kterým však nakonec není věnován odpovídající prostor. Vzhledem k výchozí geografické specializaci autora je taky patrná velká nevyváženost ve prospěch materiální dimenze, ačkoliv solidaritě, identitě a hodnotám také připisuje nemalou důležitost.

Hlavní přínos knihy spočívá v její druhé části, především v přesvědčivé snaze o rekonceptualizaci a posunutí problematiky třídních nerovností, bojů a sociální politiky do nového kontextu urbánních studií. Ten svým zakotvením otevírá zcela nové pole možností jak sociálním vědcům, tak politickým aktérům. Knihu má rozhodně smysl číst pro její originální argumentaci a položení solidních (byť zatím ne dostatečně propracovaných) základů pro nový, prakticky orientovaný směr urbánních studií. Přínos textů lze najít i na jiných úrovních. Přesvědčivá a velmi užitečná je především legitimizace geografické analýzy ekonomické problematiky, texty jsou také vel-

mi inspirující pro své propojení standardního sociologického pojetí symbolické ekonomiky s geograficky založenou materiální dimenzí.

Terezie Lokšová

**Costas Spirou: *Urban Tourism and Urban Change: Cities in a Global Economy***  
New York, Routledge 2011, 255 s.

Turistický ruch se stal nedílnou součástí strategií, které města používají k vlastnímu ekonomickému rozvoji, budování mezinárodní image a přilákání návštěvníků všeho druhu. Ukazují to například soutěže metropolí o pořadatelství olympijských her. Celosvětový rozvoj turistiky pak zpětně proměňuje fyzickou podobu i kulturu měst a potažmo ovlivňuje jejich obyvatele. Právě touto problematikou se ve své knize *Urban Tourism and Urban Change: Cities in a Global Economy* zabývá americký sociolog Costas Spirou. Kniha je určena především urbánním sociologům, kterým netradičním způsobem ukazuje poválečný vývoj měst, jehož podobu turismus výrazně ovlivnil. Čtenáře si ale najde i mezi těmi, kdo studují turistický ruch; ti zase zjistí, jak předmět jejich zájmu ovlivňuje fyzickou podobu měst a městskou společnost. Spirou nakonec mluví i na pracovníky městských správ. Bohatý ilustrační materiál a řada případových studií slibují inspiraci pro rozvoj turistického ruchu v jejich vlastním městě.

Costas Spirou vede katedru Government and Sociology na Georgia College & State University. Vztahem turismu, volného času a městského rozvoje se zabývá přinejmenším posledních deset let a kromě mnoha článků vydal další dvě knihy: *St. Charles: The Rise of Culture and Leisure in an All-American Town* (Charleston: Arcadia 2005) a *It's Hardly Sportin': Stadiums, Neighborhoods, and the New Chicago* (DeKalb: Northern Illinois University Press 2003) s Larrym Bennettem. Spirou samozřejmě

není sám, kdo se podobným tématem zabývá. Například kniha *The Tourist City* (New Haven: Yale University Press 1999), editovaná Dennisem Juddem, analyzuje, jak turistický ruch proměňuje fyzickou podobu měst, jak turisté vnímají navštívená města a jak se zapojují do společnosti tvořené trvalými obyvateli měst. Kniha *Understanding Urban Tourism: Image, Culture and Experience* (London: I. B. Tauris 2004) od Martina Selbyho zase ukazuje důležitost městského turismu pro kulturu současných měst a studuje kulturní a lidské aspekty městské turistiky jako nového fenoménu. Do třetice kniha *Tourism, Culture and Regeneration* (Cambridge: CABI Pub. 2007), editovaná Melanie Smithovou, vysvětluje, jak rozvoj městského turismu pomáhá regeneraci zanedbaných městských oblastí.

Spirou však všechny výše uvedené otázky propojuje do jednoho celku. Ukazuje totiž, jak se pod vlivem turismu mění fyzická podoba měst, analyzuje změny způsobené turisty v kultuře měst a způsob zapojení turistů do městských společností. Neopomíná ani vliv turismu na fyzickou regeneraci měst, navíc zapojuje teorii lidského kapitálu a diskutuje i různé negativní následky tohoto rozvoje.

Na celé řadě příkladů ukazuje cestu, kterou musela města projít, když po druhé světové válce došlo k útlumu průmyslové výroby. Hned v úvodní kapitole nastiňuje čtyři základní teze, které dále postupně rozvíjí, propojuje a komentuje. Poválečná restrukturalizace měst způsobená deindustrializací a suburbanizací donutila města hledat nový význam ekonomického rozvoje. Jako příležitost k rozvoji posloužil v téže době vznikající městský turismus, který změnil fyzickou strukturu měst. Přestavba měst do podoby atraktivní pro turisty změnila také kulturu měst a začala lákat nové skupiny obyvatel. I když na první pohled vypadá pozitivně, má uvedený vývoj měst velmi diskutabilní důsledky.

Costas Spirou poukazuje na fakt, že deindustrializace připravila města o význam-

ný zdroj příjmů a jejich obyvatelé o hlavní náplň práce. Zatímco v době průmyslové revoluce vedl vznik průmyslových podniků k rozvoji měst, nyní, s odstupem sta let, za sebou mizející průmysl zanechává opuštěné tovární budovy a vyloučené lokality plné nezaměstnaných dělníků. Vzhledem k tomu, že ve stejném období došlo k rozvoji letecké dopravy, bohatnutí obyvatel a změně způsobu trávení volného času, chopila se města pozvolna vznikající turistiky jako jedinečné příležitosti k vlastnímu rozvoji. Města proto mezi sebou začala soutěžit o přízeň turistů nejen ze svého bezprostředního okolí; zapojují se do globálních bojů o turisty z celého světa. Pro jejich přilákání pořádají velké akce sportovní či kulturní povahy, např. olympiády nebo koncerty, případně budují specializované turistické distrikty.

Costas Spirou rozeznává šest typů takových oblastí. Etnický distrikt je atraktivní díky koncentraci etnicky homogenní skupiny obyvatel a jejich restaurací (sem patří různé chinatowny či koreatowny, v českém prostředí například turisticky atraktivní vietnamská tržnice Sapa), historický distrikt zase těží z přítomnosti historicky významných památek v zachovalém stavu (v tomto směru mohou mnohá česká města se zahraničními směle soutěžit). Zábavní distrikt je vybudován uměle, zahrnuje atrakce, jako jsou muzea či kasina, zatímco taktéž uměle vybudovaný sportovní distrikt nabízí turistům příležitosti ke sportovnímu vyžití. Zvláštní zmínku zaslouží tematické parky, tedy oblasti vybudované výhradně za účelem zábavy v určitém stylu (např. Disneyland). Pro péči o turisty navštěvující některou z výše uvedených oblastí vznikají tzv. podpůrné distrikty s hotely a restauracemi. Zejména velká města samozřejmě kombinují na svém území několik typů turisticky atraktivních distriktů. V této klasifikaci turisticky atraktivních distriktů zapomíná Costas Spirou na „kongresový distrikt“, tedy oblast sloužící k přilákání firemní turistiky.

Kromě historického popisu vývoje měst a klasifikace jejich strategií pro přilákání turistů zapojuje autor do svého výkladu sociologickou teorii lidského kapitálu. Zjišťuje totiž, jak turisticky orientovaný rozvoj měst působí na jejich trvalé obyvatelstvo, a to jak ty stávající, tak potenciální, kteří teprve zvažují změnu bydliště. Odvolává se na všeobecně známý Floridův koncept kreativního kapitálu (Richard Florida. *The Rise of the Creative Class: And How It's Transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life*. New York: Basic Books 2002) a uvádí, že příliv turistů mění kulturu města, zvyšuje diverzitu a toleranci městské společnosti a tudíž i atraktivitu měst pro ekonomicky produktivní příslušníky kreativní třídy. Jako přídavek k tomu, že se turismus stal zdrojem ekonomického rozvoje měst, má tedy i další efekty. Ty vedou k významným změnám ve fyzickém a sociálním uspořádání města. Noví obyvatelé s vyššími příjmy jsou přilákáni novými atrakcemi a investicemi do infrastruktury, které byly původně zamýšleny k nalákání turistů. Např. vybudování nového letiště pro nalákání turistů s sebou nese nezamýšlený důsledek: ve městě se začnou usazovat nadnárodní společnosti, které totéž letiště využívají pro cestování svých zaměstnanců.

V závěru knihy Spirou pojednává o negativních vlivech a potenciálních rizicích městského turismu. Budování turistických atrakcí je finančně náročné, odčerpává z městských rozpočtů peníze, které by mohly být investovány do rozvoje školství či zdravotnictví. Za problematické označuje také zapojení veřejných financí do budování infrastruktury využívané následně soukromým průmyslem. Města musí najít správný poměr mezi tím, kdy jejich investice podporují turistický ruch a zvyšují atraktivitu města v globální soutěži o turisty a kdy už slouží k naplňování zájmů soukromých subjektů. Městský turismus má podle autora negativní vliv i na fyzickou podobu města a jeho společenské uspo-

řádání. V rámci budování turisticky atraktivního centra totiž dochází k vymístění původních obyvatel a gentrifikaci. Vzniká jakési duální město, kde existují části vyhrazené turistům a části vyhrazené místním obyvatelům. Při budování turistických atrakcí navíc dochází k ničení přírodních zdrojů a omezování kulturní diverzity.

Na druhou stranu správně podporovaný turistický průmysl podle Spiroua generuje finanční prostředky ve formě daní, zlepšuje ekonomiku města vytvořením pracovních míst. Celkové vyznění knihy je navzdory jmenovaným rizikům a negativním důsledkům turismu veskrze pozitivní. Spirou ukazuje rozvoj městské turistiky jako impuls vedoucí k zastavení poválečného úpadku měst, k jejich revitalizaci a k proměně městské kultury i městské společnosti směrem k lepšímu.

Knihla pojednává o městském turismu z široké perspektivy. Současně ale má i určitá omezení. Autor používá k ilustraci svých myšlenkových pochodů zejména příklady amerických měst. Z evropských jsou zastoupena pouze Glasgow, Liverpool, Krakov a Athény, z dálnovýchodních pak čínský Peking, malajský Penang a australské Brisbane. I když je selekce pochopitelná, pestřejší výběr případů by mohl vést k jiným či dalším poznatkům. Bylo by například zajímavé sledovat, zda města na starém kontinentě prochází stejnou trajektorií jako jejich americké protějšky. Bez zajímavosti není ani způsob, jakým se různá města vyrovnávají s rozpadem východního bloku, případně jak rozmach turismu reflektují městské správy v prudce rostoucích asijských metropolích, které nikdy nebyly industriálními centry v euroamerickém slova smyslu. Knize také chybí zasazení do širšího kontextu urbánní sociologie. Nereflektuje například probíhající akademické debaty o řízení a správě měst či proměnách veřejného prostoru a další témata aktuálně rezonující v sociologii města.

Tomáš Doseděl